

Тема 5
Організаційна побудова
політичної партії

A red speech bubble graphic with a white outline, containing the word 'ПЛАН' in white capital letters. The bubble has a tail pointing towards the bottom left.

ПЛАН

- Структурні особливості побудови політичних партій
- Організаційні моделі політичних партій

Для просування **своїх ідей та цінностей**, з метою отримати владу, партія створює певну організаційну структуру із властивими їй правилами і нормами внутрішньопартійного життя, формує власний стиль керівництва та механізми взаємодії структурних одиниць партії з суспільством.

УДАР
ВІТАЛІЯ КЛИЧКА

БАТЬКІВЩИНА
ВОЛИНЬСЬКА ОБЛАСНА ПАРТІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ

Наша Україна

Організаційна структура ПП, а саме стиль керівництва, тип дисципліни, модель неформальних відносин «партійний лідер – член партії» **залежить від її способу утворення, історичних особливостей й національних традиції**

Способи формування партій:

- **шлях «зверху»** – це коли члени партії рекрутуються з чиновників державного апарату, членів політичної еліти, з парламентських груп або партійних функціонерів після розколу якої-небудь партії.
- **шлях «знизу»** – суттєву роль відіграють маси, які орієнтуються на ту чи іншу доктрину або лідера;
- **комбінований** шлях.

Основним документом, що стимулює процеси зародження внутрішньопартійної ієрархії та появи відносин вертикальної залежності, є **Статут** (лат. statutum – встановлюю, вирішую) – документ, що визначає організаційну структуру, принципи та норми внутрішньопартійного життя, порядок функціонування керівних органів партії, права та обов'язки членів партії, регулює відносини «лідер-рядовий член», описує механізми контролю «знизу» за діяльністю керівних органів партії тощо.

Законодавство, як правило,
зобов'язує ПП *утворювати в*
більшості адміністративних
одиниць країни власні
територіальні структурні
відділення: місцеві організації і
первинні осередки

Партійна вертикаль уособлюється системою вищих центральних органів партії

Її складають **керівні та контрольно-ревізійні органи**. Законодавство закріплює верховенство колегіального, представницького демократичного органу.

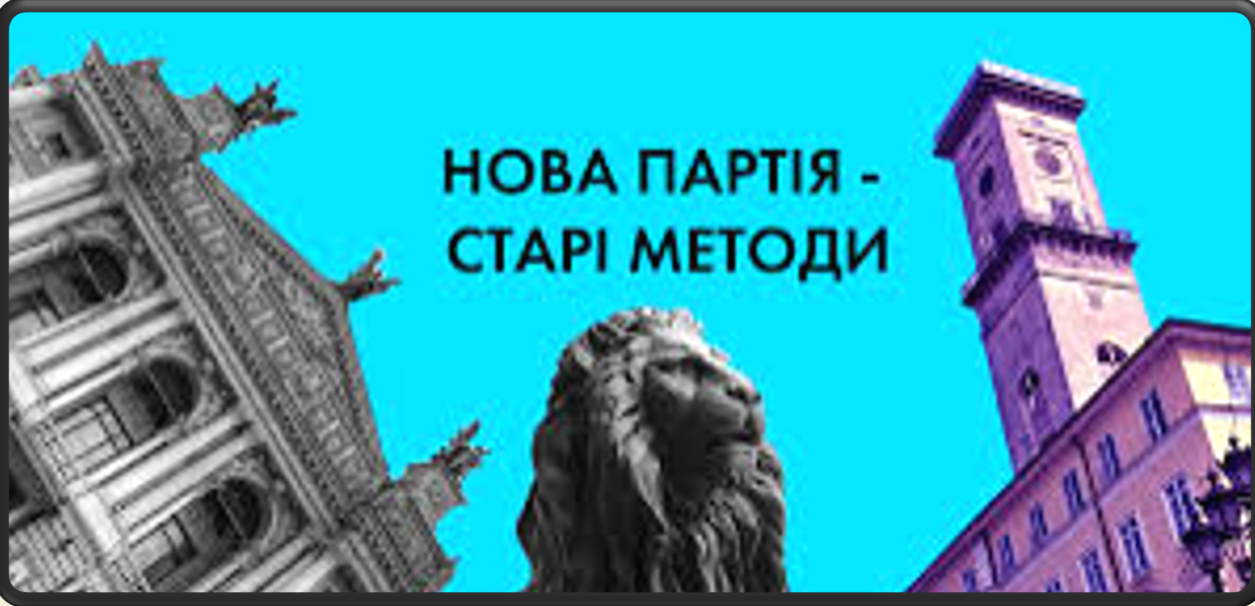
!!! Система вищих партійних органів встановлюється на установчому з'їзді.

Саме на ньому затверджується її **статут і програма**, обираються вищі центральні органи партії, верховним з яких стає колегіальний орган (з'їзд, конференція, конгрес, конвент, асамблея тощо).

Статуту багатьох ПП передбачають утворення таких органів як *вищого координаційного* (політична рада, координаційна рада, центральний комітет) та *вищого виконавчого* (президія, політбюро, політвиконком)

Очолює вищі координаційний та виконавчий органи, як правило, голова партії – вища посадова особа організації.

НОВА ПАРТІЯ -
СТАРІ МЕТОДИ

Головним завданням **контрольно-ревізійних органів політичної партії** є нагляд за правомірністю дій керівних органів, раціональним використанням ними коштів організації

Простий тип вертикалі передбачає підпорядкування місцевої контрольно-ревізійної комісії, яка підпорядковується центральній (національній, федеральній тощо) контрольно-ревізійній комісії, яку обирають на з'їзді терміном на 2-3 роки.

Складний тип складається з кількох за напрямками спеціалізованих вищих контрольно-ревізійних комісій, які для здійснення своїх функцій формують власний апарат з представництвом у місцевих організаціях.

Важливою для реалізації принципу організаційного демократизму є закріплення законодавцем виборності всіх керівних органів і партійних посадовців (цензи, заборона державним службовцям займати посади у політичних партіях тощо)

Важливим структурним елементом будови партій є **окремі (дочірні) організації, що є їх структурними відгалуженнями** (партійні друкарні, так і громадські організації тощо)

Вони мають **незалежний юридичний статус**, однак є частиною організаційної будови політичних партій, особливо це стосується **молодіжних організацій**:

Шведська ліга світла (Партія солідарності – Швеція); Союз молодих соціалістів (Соціалістична партія України); Комуністична молодь (Червоний прапор – Італія) тощо

Інститут членства в ПП – сукупність політико-організаційних зв’язків, прав та обов’язків індивіда як члена партії, які регулюються корпоративними нормами, закріпленими в статуті

Наприклад, у правлячих компартіях соціалістичного табору стати членом партії було достатньо важко, але це автоматично надавало відчутні переваги. У сучасних партіях процес вступу є суто технічною операцією і залежить від власного бажання індивіда

Інститут членства у ПП у всіх країнах світу має стандартні рамки, сформульовані на принципах *індивідуальності* та *добровільності* вступу до її лав

В Ужгородську міську
організацію Партії регіонів
Берд Ю. П.
(прізвище та ініціали)

З А Я В А

Прошу прийняти мене в члени Партії регіонів.

Статут та Програму партії підтримую.

“ 26 ”

Особистий п

Берд Ю. П.
29.09.11
+380317849260

ЗАЯВА

Прошу прийняти мене у члени Підпартійної партії «Середньокласна Солідарність»
зі Статутом і Програмою Партії (наказом/заявою) і зобов'язуюсь їх виконувати.

Надаю згоду на обробку та використання моїх персональних даних відповідно до
Закону України «Про захист персональних даних» № 2297-VI від 01.06.2010 року з метою
аспекта кадрового діловодства, реєстру членів Партії, підготовки статистичної,
адміністративної та іншої інформації, внутрішніх документів тощо.

Протруювати мене на облік дох

Членство у партії можуть мати громадяни, які володіють правом голосу на виборах.

Одночасно громадянин **може бути членом тільки однієї партії**. Існують винятки і щодо громадянства: в деяких державах дозволяється, хоча і з певними обмеженнями, членство у партіях іноземцям чи апатридам.

- Членство має **фіксований характер**, тобто він стає членом партії при наявності його особистої заяви
- Створення і діяльність партійних осередків в органах виконавчої влади, судової, державних підприємствах та навчальних закладах забороняється

Організаційна структура значним чином впливає на функціональну ефективність та результативність політичної партії.

Різновиди:

1. ***Зовнішня структура*** – система таких елементів: партійний апарат, партійна маса, способи зв'язку апарату з масою, з політичним середовищем та суспільством. До структури часто відносять створювані партією молодіжні, жіночі, іноді військові підструктури, які виступають засобом реалізації партійної політики серед відповідних груп населення.

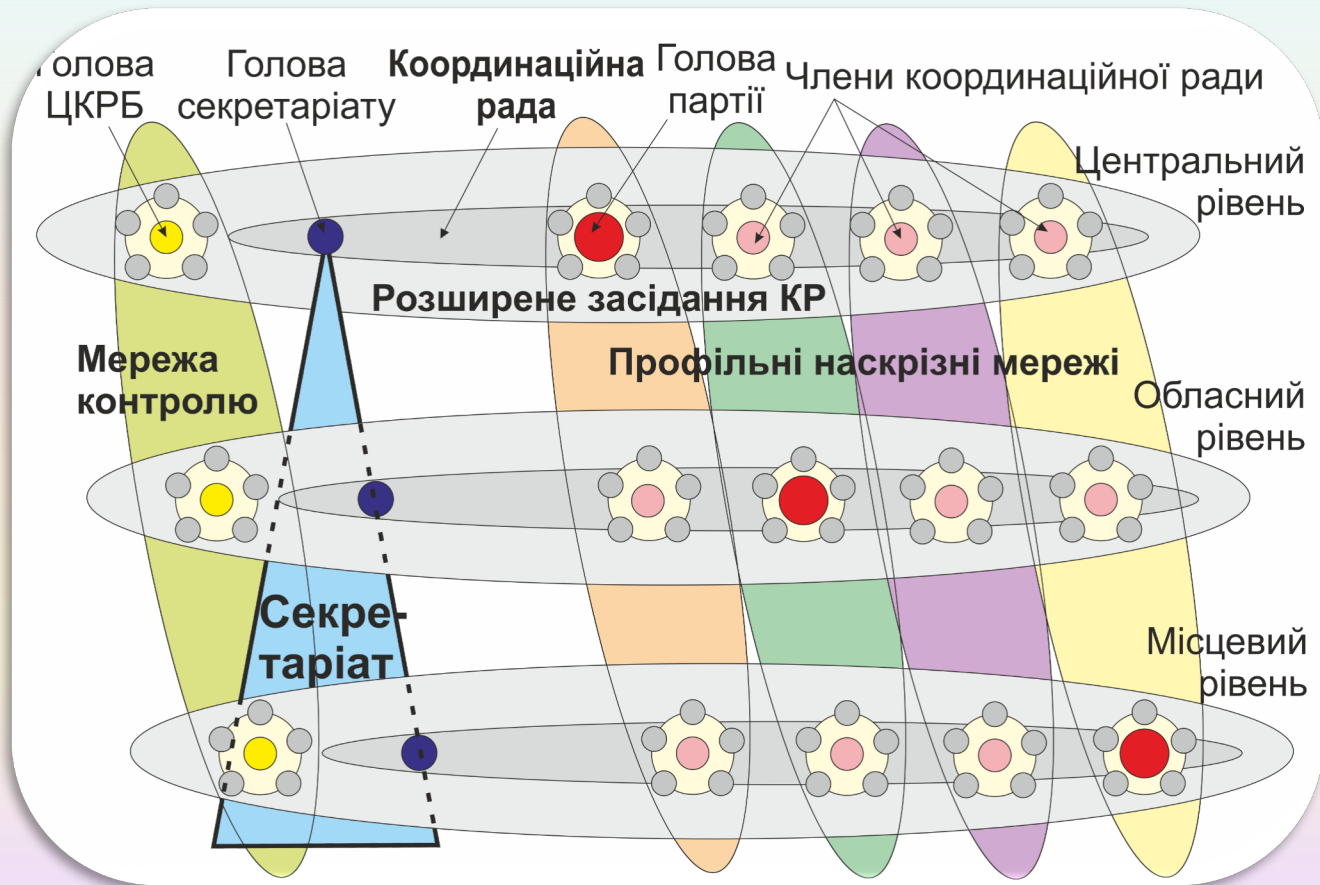
2. *Внутрішня організація* ПП

усвідомлюється населенням через специфіку взаємовідносин лідер (партійне керівництво) – члени (партійні функціонери і активісти) – прихильники – електорат.

Внутрішня структура кожної політичної партії відрізняється більшою або меншою гетерогенністю, що проявляється у неоднаковому становищі різних груп членів партії всередині неї.

3. Вертикальна структура
сукупність підпорядкованих
та взаємодіючих первинних,
місцевих, обласних
організацій партійних
структурних елементів та
вищого керівництва

Р. Катц і П. Мейр: партійна організація як «баланс» трьох організаційних складових (organizational faces)

Структура партії складається з *сукупності територіальних організацій* (the party on the ground), *центрального партійного керівництва*, що направляє їх діяльність (the party central office), і *представництва партії в органах влади* (the party in public office).

Сучасна партійна організація має формальну та неформальну структури (І.Ліс та Р.Кімбер)

Формальна структура прописана в статуті і вибудовується відповідно до цього документу, який затверджується партійним з'їздом

- допомагає партії зайняти місце в політичній системі країни, забезпечити певні форми балансу між лідером та членами партії, встановити канали комунікації між основними організаційними елементами
- підтримка формальної структури зумовлюється роллю, яку вони відіграють у політичній системі суспільства. Партіям, які не представлені базисно в парламенті, як правило, не потрібна сильна структура.

Неформальна структура – відмінності в партійному статусі членів партії та тими, хто віддає голоси за неї на виборах; різні угруповання, ідейні течії; взаємовідносини членів партії, які не передбачені партійними документами, не затверджені партійними органами, але складають значну частину партійного життя.

З точки зору політичної соціології, сучасна партійна організація має **8 структурних рівнів**:

- ✓ *лідер партії;*
- ✓ *члени партії, які займають важливі державні посади (наприклад, «тіньовий уряд»);*
- ✓ *депутати парламенту;*
- ✓ *партійний апарат, який також диференціюється за рівнями (центральный, регіональний, місцевий);*
- ✓ *партійні активісти;*
- ✓ *рядові члени партії;*
- ✓ *співчуючі (симпатизанти);*
- ✓ *виборці (електорат партії).*

Іноді структури, які розуміють як неформальні, переходять до розряду формальних (наприклад, якщо до Другої світової війни в офіційну структуру включались позиції тільки перших шести рівнів, то сьогодні статуту багатьох країн світу включають положення про симпатизантів).

У загальному вигляді структура партії:

- партійне керівництво (визначення напрямків, координації, організаційний контроль партійної роботи)
- вищий постійно діючий керівний орган між засіданнями з'їзду – координаційний орган (визначає напрямки діяльності ПП, затверджує плани роботи; обирає заступників голови партії за напрямками роботи; скликає з'їзд; визначає порядок і розміри сплати членських внесків; визначає квоти представництва делегатів на з'їзд та формує проект порядку денного, тобто фактично режисує проведення зборів; тощо)
- активісти та партійні функціонери
- прихильники
- виборці

Партійний функціонер – член партії, що працює у ній на професійній основі, політична діяльність для якого виступає як основне заняття (представники партії у владі, керівники її регіональних та місцевих осередків, провідні співробітники апарату).

В тих країнах, де посади міністрів і керівників виконавчої влади є політичними, де партії формують уряд, лідери правлячої партії на регіональному рівні стають представниками виконавчої влади

Партійні активісти – члени партії, що працюють переважно на громадських засадах, агітатори, довірені особи, керівники штабів, членами виборчих комісій.

Принципова різниця в роботі функціонерів та активістів полягає у тому, перші – потребують пошуку, організації, винагороди, другі – орієнтуються передусім на ідеологію.

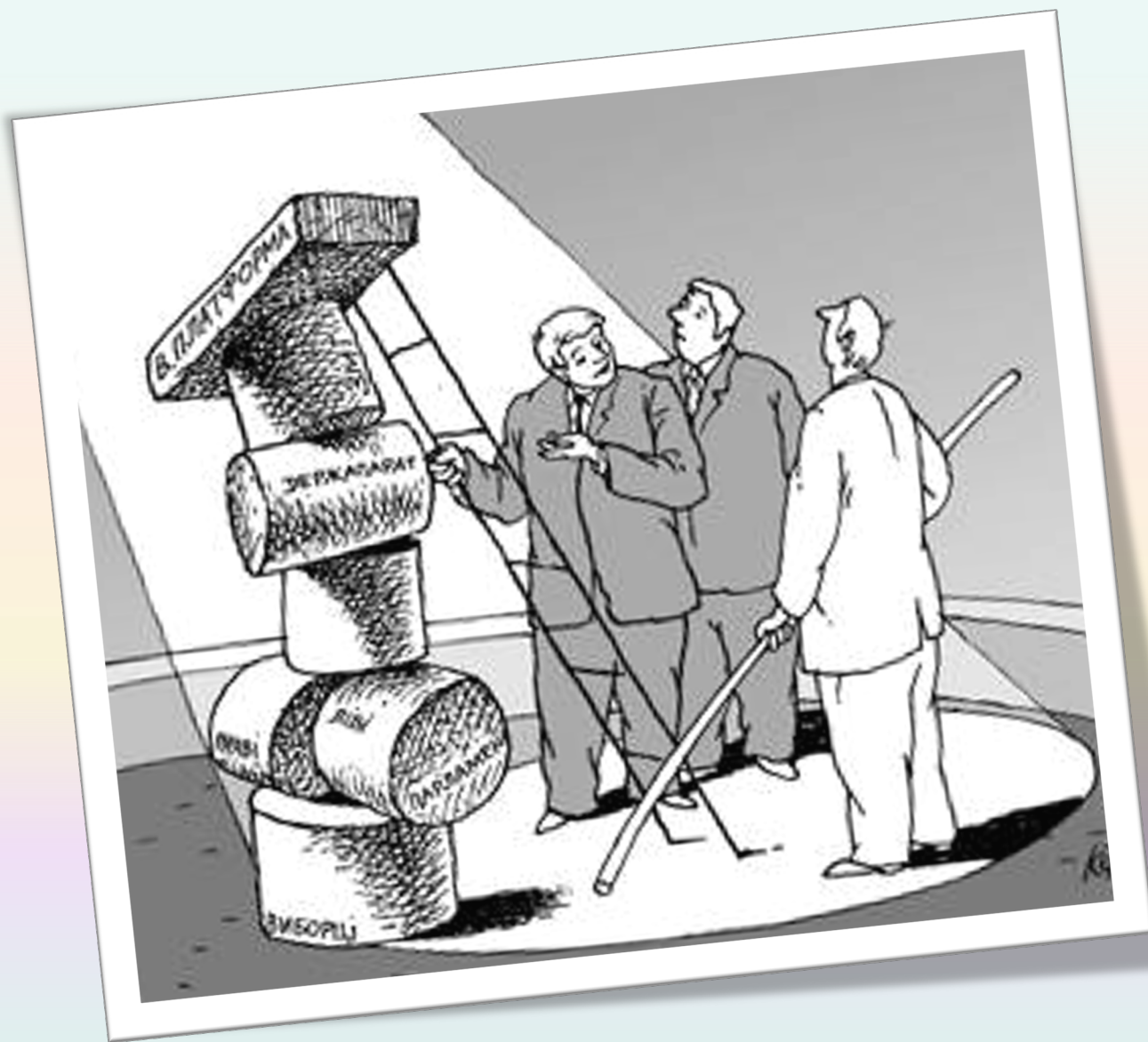

Прихильники – громадяни країни, які **голосують** за партію, її кандидата, виявляють доброзичливе ставлення до її ініціатив.

Прихильники можуть демонструвати свою позицію у формі фінансової допомоги, участі у заходах партії, в діяльності партійних інститутів.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

- *Модель «всєїдної» партії*
- *Електорально-професійна модель*
- *Модель картельної партії*
- *«Оновлена»
(модернізаційна) кадрова партія*
- *.....*

Модель «всеядної» партії («catch-all party» О. Кіркхаймер)

- Підвищення ролі лідерських груп
- Зниження індивідуального членства
- Зниження ролі ідеології як основи для об'єднання громадян у політичні партії
- Посилення впливу груп інтересів на партійну політику і зниження ролі парт апарату

***Електорально-професійна організаційна
модель політичної партії (А. Панеб'янка)***

- *створення партійного апарату з професіних менеджерів*
- *послаблення вертикальних зв'язків в партії, спілкування безпосередньо з виборцями, а не через рядових членів та симпатиків*
- *домінування публічних політиків, персоналізація керівництва;*
- *фінансування за рахунок груп інтересів.*
- *заміна жорсткої централізації масових партій широкою децентралізацією*

Модель картельної партії (Р. Кац та П. Меїр)

- *зосередження уваги професійних лідерів на вироблення тактики боротьби в стінах парламенту, ніж інтерпретації ідеології чи обговоренні партійної політики;*
- *використання нових джерел фінансування, які роблять їх відносно незалежними від членів партії;*
- *формальна демократизація внутрішньопартійного життя;*
- *широкий доступ до державних каналів комунікації*
- *взаємовідносини між основними структурними елементами картельної партії відбуваються в режимі «стратархії», тобто фактично незалежного існування різних «верств» – центрального, регіонального та місцевого партійних осередків*

**Організаційна модель «оновленої
(модернізованої) кадрової партії» (modern
cadre party) Р. Кооле**

- *домінування професійних груп лідерів (особливо парламентських груп), але з високим ступенем відповідальності;*
- *низьке співвідношення виборців та членів партії,*
- *сильна багатостороння орієнтація на виборців;*
- *збереження структури масових партій (з вертикальними організаційними зв'язками) з метою підтримки не тільки іміджу партії, але й забезпечення внутрішньопартійної демократії;*
- *комбіноване фінансування (державні субсидії + внески та пожертви членів)*

ДЯКУЮ!